

5. Шагай Н. Роль морального виховання у формуванні ціннісного ставлення старшокласників до навколишнього світу в умовах поліетнічного середовища. [Електронний ресурс] / Н. Шагай – Режим доступу до джерела: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19627-rol-moralnogo-vixovannya-u-formuvanni-cinnisnogo-stavlennya-starshoklasnikiv-do-navkolishnogo-svitu-v-umovax-polietnichnogo-seredovishha.html>

Феделеш Н.Й.

викладач світової літератури, викладач-методист;

Чорі А.В.

викладач української мови, викладач-методист,

Відокремлений підрозділ

Національного університету біоресурсів

і природокористування України «Мукачівський аграрний коледж»

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ

Сучасний освітній процес актуалізує багато різних педагогічних підходів до особистості студента: розкрити його як професіонала, навчити самостійно приймати рішення, зацікавити в самовдосконаленні та постійно йти до нових звершень тощо. Вирішення нових завдань, що виникають у сучасному суспільстві, потребує нових підходів до організації освітнього процесу, його спрямування на вирішення проблем виховання і розвитку людини, яка не тільки володіє комплексом знань, навичок тощо, але й здатна до широкого спілкування, в тому числі й у багатонаціональному середовищі, в дусі гуманістичних традицій та ідей. Це надзвичайно важливо для виховання особистості, здатної виявити готовність до розуміння і співпраці, терпимість до інакомислення, критичного осмислення суджень, заснованого на моральних цінностях, що підвищує антропологічну і етичну складову у вирішенні проблем освіти в цілому.

На наш погляд, для вчорашнього школяра, який став студентом, певна складність полягає у тому, що вища школа репрезентує нові цілі та завдання перед молодістю людиною, яка має свої амбіції, але не завжди може їх реалізувати. Новий навчальний заклад починає формувати певний мікроклімат, який, на думку вітчизняної дослідниці Л.М. Маценко, визначає, що – комфорт чи дискомфорт у стосунках формує позитивні чи негативні риси характеру, ідеали, цінності й норми поведінки [3, с. 5].

Тому велика відповідальність за те, як буде проходити адаптація студентів до нових умов, лежить на педагогові. Як зазначає Ягупов В.В., основні завдання вихователя в особистісно орієнтованому вихованні – це заохочення активності вихованця, допомога йому в пізнанні самого себе, формування мотивації постійного самовдосконалення, прищеплення ефективної його методики, чітке визначення духовних цінностей і змістовних життєвих орієнтирів, сприяння самовираженню, саморозкриттю і самореалізації вихованця, своєчасне коригування його дій. Тобто вихователь із «всезнаючого» і «всевладного» перетворюється в режисера постійного самовдосконалення особистості вихованця [6, с. 367].

В умовах колективу часто загострюється проблема стосунків між людьми, а тому виховання толерантності стає одним із найважливіших завдань.

Щоб виховати толерантну особистість, необхідні чималі зусилля. Причому з обох сторін. На нашу думку, толерантність кожного викладача починається з професіоналізму, педагогічної майстерності, певної навчально-методичної свободи. Не так суттєво, за якою методикою працює педагог, яку структуру занять він обирає, головне – вплив на фахові особистісні здобутки студента як кінцевий результат навчально-виховного процесу [2].

Толерантність у взаєминах «викладач – студент» – надзвичайно складна проблема. І все ж вона вирішувана. Дві сторони мають проявляти здоровий глузд, силу волі, неупередженість, розвинене почуття відповідальності, зокрема старших за молодших. Якщо ж цього немає, неминучі конфлікти, зриви, непорозуміння.

Брак досвіду, культури спілкування, незнання міжкультурних і людських розбіжностей породжують нетолерантність. Єдиний спосіб протистояти цьому – підвищувати культурний і освітній рівень. І виховна робота є важливим складником такого процесу. Мета її – підготовка всебічно вихованої особистості, фахово спроможної до роботи, загалом до життя за сучасних ринкових умов. Зауважимо, що тут велика роль усіх без винятку педагогів і, зокрема, кураторів, котрі чи не найближчі до студентства.

Для нашого закладу першорядне значення має засвоєння передового досвіду. В тому числі й у педагогіці співпраці, толерантності, яка виходить із концепції людини як найвищої цінності, як мети всього суспільного процесу, а не його засобу. Загалом толерантну особистість студента спроможний виховати, сформувати лише фахово підготовлений і толерантний у всіх відношеннях педагогічний колектив. Тому слід добиватися того, щоб усюди – в сім'ї, навчальній аудиторії, там, де йде обмін ідеями, думками, де відбувається навчання і спілкування, – толерантність стала нормою поведінки та взаємоповаги [5, с. 120].

Образ толерантної особистості поєднує найважливіші характеристики, що відображають психолого-етичні лінії людських стосунків: гуманність, рефлексивність, воля, відповідальність, захищеність, гнучкість, впевненість у собі, стриманість, варіативність, перцепція, емпатія, почуття гумору.

Сьогодні в освітніх закладах не лише готують майбутніх спеціалістів, але й навчають їх нести відповідальність за свої вчинки, будувати гармонійні стосунки. Надзвичайно актуальною стає потреба формування у студентів духовних, культурних, моральних цінностей у їх національному та загальнолюдському розумінні. Головне завдання – сформуванню у студентської молоді ставлення до толерантності як до цінності. Здобуваючи навички не тільки професійного, але й соціального спілкування, студенти засвоюють і закріплюють ті норми та правила, які прийняті в тому чи іншому професійному середовищі, тобто оволодівають основами культури толерантної поведінки [4, с. 45].

Серед педагогічних технологій, найбільш точно орієнтованих на розвиток толерантності, виділяються такі, котрі, по-перше, є особистісно-орієнтованими, по-друге, мають діалогічну основу і, по-третє, є рефлексивними [1, с. 105-107].

До них відносять діалог. Це один із домінуючих компонентів сучасної гуманістичної парадигми, що є визначальним у спілкуванні людини протягом всієї її життєдіяльності. Діалог – це спосіб пізнання себе та оточуючої дійсності в умовах суб'єктно-сміслового спілкування. В діалозі особистість транслює себе, свою унікальність і самобутність за умови адекватної самооцінки, здатності до повноцінної самореалізації, умінні визначати сутність явищ та предметів, бути критичним.

Можна виокремити декілька типів діалогів, котрі дають можливість особливим чином репрезентувати толерантність як цінність, як якість особистості і створюють основу для їх ґрунтовного розгляду. Для духовного діалогу властиве глибинне розуміння сутності проблеми, високий рівень культурної взаємодії. Смыслотворчий діалог включає учасників у пошук сенсу в процес визначення системи індивідуальних ціннісних орієнтацій і особистісних якостей. Рефлексивний діалог дає змогу оцінити власний потенціал і визначити лінії зворотного зв'язку «учасники – ведучий».

До характерних особливостей розвитку міжособистісного діалогу відносимо:

- об'єктивну проблемність;
- суб'єктивне переживання ситуації пошуку сенсу;
- відношення єдності та взаєморозуміння між учасниками діалогу;
- толерантне відношення до іншої особи;

- незавершеність результату, який стимулює мисленнєву активність.

Особливості діалогу і потенційні можливості, закладені в ньому як у формі спілкування, роблять його могутнім засобом виховання і розвитку толерантності.

В сфері діалогічного спілкування особливе місце належить дискусії. Головна мета дискусії – розвиток комунікативної і дискусійної культури в процесі пошуку істини. Вміло організована дискусія є найважливішою методичною формою розвитку толерантності.

Всі форми дискусії є унікальним педагогічним інструментарієм, але успіх дискусії може бути забезпечений тільки при реалізації наступних умов:

- достатня зрілість та самостійність для обговорення проблем;
- розвиток уміння аргументувати свою позицію, точку зору;
- пошук різноманітних способів передачі інформації;
- наявність двостороннього контакту між учасниками;
- виступ усіх учасників як рівних;
- підтримка вільного обміну думками.

Вважаємо, що саме ціннісно-діалогова взаємодія полягає в стимулюванні потреб у самовизначенні, яке проявляється в готовності до прийняття, маніфестації і трансляції певного спектру ціннісних орієнтацій, в тому числі й толерантності. Отже, процес виховання підростаючого покоління повинен, з одного боку, відповідати потребам суспільства, з іншого – враховувати інтереси особистості. Тому виховання толерантності – це, з педагогічної точки зору, цілеспрямоване створення умов, що сприяють взаємодії з іншими, якими б в очах суб'єкта вони не були. А співробітництво викладача й студента є запорукою цього.

Список використаних джерел:

1. Грива О.А. Соціально-педагогічні основи формування толерантності у дітей і молоді в умовах полікультурного середовища: Монографія. – К.: Вид-во «Парапан», 2005. – 228 с.
2. Завірюха Л.А. Оволодіння особистістю засадами толерантності у студентському середовищі: 36. наукових праць. – К.: Університет «Україна», 2004. – 448 с.
3. Маценко Л.М. Діяльність наставника в системі виховної роботи вищого навч. закладу / Д.М. Маценко: монографія. – К. : НАКККиМ, 2010. – 420 с.
4. Коржуев А.В. Толерантность в контексте педагогической культуры преподавателя вуза / А.В. Коржуев, Н.Ю. Кудзиева, В.А. Попков // Педагогика. – 2003. – № 5. – С. 44-47.

5. Осипова Т.Ю., Бартенєва І.О., Біла О.О. Виховна робота зі студентською молоддю: Навч. посіб. / За заг. ред. Т.Ю. Осипової. – Одеса: Фенікс, 2006. – 288 с.

6. Ягупов В.В. Педагогіка. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Черкашин О.В.

здобувач,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

З ІСТОРІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ПОЖЕЖНІЙ БЕЗПЕЦІ

Готовність дитини до самостійного прийняття рішень на основі найпростіших дій – це передумова успішної реалізації самозахисту життя від пожежної небезпеки. Виходячи з цього, готовність молодшого школяра до самозахисту є багатограним поняттям, що виражається через придбання певних знань, умінь та навичок для самостійного прийняття рішень. Документально фіксуємий процес роботи з підлітками в напрямку пожежної безпеки починається з 1910 року, це основа, де бере свій початок практична робота з навчання дітей протипожежній грамоті. Вперше затверджується Положення про навчання дітей пожежній справі, що включає прийоми рятування та саморятування, гасіння пожежі, роботі з драбиною і мотузкою, установленню пожежної труби, а також правил безпечної поведінки з вогнем та елементарних прийомів надання першої медичної допомоги [4, с. 16]. Така робота проводилася з дітьми зі згоди батьків на підставі утворених дитячих пожежних «потішних загонів», що засновувалися при добровільних пожежних товариствах і дружинах, які згодом об'єдналися у велику організацію. З 1912 дитячі пожежні команди були включені до реальної пожежної професійної діяльності. Кожна команда налічувала 27 юнаків. І вже протягом 1912-1913 рр. кожна юна пожежна команда – професіоналів по 12 разів виїжджала на гасіння пожеж, за що отримували похвальні листи. Влітку 1914 року був організований дитячий учбовий загін. Учасники загону мали доросле пожежне спорядження, тож «пишалися справжніми мідними касками, що сяяли на сонці, та нагрудними значками» [2, с. 44]. Етап подальшого формування та розвитку у дітей практичних знань та вмінь пов'язаний з виданням у 1926 році інструкції про формування при добровільних пожежних організаціях «загонів юних дружинників», де діти під наглядом співробітників пожежної охорони гралися у пожежників. Виділяються кошти на перші друковані видання у вигляді буклетів на протипожежну